

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.  
Ефективна економіка. 2024. № 8.*

**DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.8.68>**

**УДК 338.48:005.334**

*О. М. Овдіюк,*

*к. е. н., доцент, доцент кафедри екології та географії,  
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9782-1750>*

*О. В. Ткачук,*

*аспірант, Поліський національний університет*

*ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-1532-7827>*

## **УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ**

*О. Ovdiiuk,*

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of  
Ecology and Geography, Zhytomyr Ivan Franko State University*

*О. Tkachuk,*

*Postgraduate Student, Polis National University*

*ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-1532-7827>*

## **RISK MANAGEMENT IN BUSINESS ACTIVITIES OF THE TOURISM INDUSTRY**

*Досліджено поняття «ризик підприємницької діяльності» та «ризик туристичної діяльності». Встановлено, що ризик туристичної діяльності – це*

*ймовірність або потенційна загроза втрати частини ресурсів туристичним підприємством, недоотримання очікуваних доходів або виникнення додаткових витрат внаслідок його діяльності.*

*Досліджено розвиток теорія дефініції «ризик туристичної діяльності» за період 2010–2023 рр.*

*Визначено види ризиків в туристичній індустрії в розрізі впливу ризику на підприємство та туриста, як споживача туристичної послуги. Встановлено, що ризики підприємницької діяльності можна поділити на чотири категорії (внутрішні, зовнішні, систематичні та несистематичні). Визначені типи ризиків з які безпосередньо впливають на туриста, як споживача туристичної послуги.*

*Визначено алгоритм управління ризиками в туристичній діяльності, зокрема, ідентифікація ризику; оцінка ступеня ризику; розробка стратегій управління ризиками; реалізація заходів щодо зниження ризиків; моніторинг і контроль та оцінка і аналіз.*

*Встановлено, що впровадження ефективної системи управління ризиками дозволяє підприємствам туристичної індустрії знижувати ймовірність виникнення негативних подій і мінімізувати їхні наслідки, що сприятиме стійкості підприємств до зовнішніх впливів, збільшенню прибутковості та підвищенню конкурентоспроможності.*

*Risk is an inherent companion of any activity, regardless of the area in which it is carried out. It can arise at any stage of the company's operation and have a different level of intensity.*

*The concepts of “risk of entrepreneurial activity” and “risk of tourism activity” are researched. It is determined that the risk of tourism activity is a probability or potential threat of loss of part of the resources by a tourism enterprise, shortfall in expected income or additional costs as a result of its activities.*

*The development of the theory of the definition of “risk of tourism activity” for the period of 2010-2023 is studied.*

*The types of risks in the tourism industry are defined in terms of the impact of risk on the enterprise and the tourist as a consumer of tourism services. It has been determined that the risks of entrepreneurial activity as a management entity can be divided into four categories, namely, internal, external, systematic and unsystematic.*

*The types of risks that directly affect the tourist as a consumer of tourism services are identified. In particular, these are the risks associated with the area of occurrence; risks from logistics activities; risks in terms of probability of occurrence and the degree of impact on the tourist; the category of risks associated with the degree of controllability (controlled and uncontrollable).*

*The algorithm of risk management in tourism activities is defined. The main stages include: risk identification; risk assessment; development of risk management strategies in terms of applying the following methods, namely, risk avoidance, risk reduction, risk insurance, risk transfer and risk self-insurance; implementation of risk reduction measures; monitoring and control; and evaluation and analysis.*

*It is established that the introduction of an effective risk management system allows enterprises in the tourism industry to reduce the likelihood of negative events and minimize their consequences, which will contribute to the resilience of enterprises to external influences, increase profitability and increase competitiveness. This approach is critical for the tourism industry, as it helps to ensure the safety of tourists, preserve the company's reputation and minimize financial losses from this type of business activity.*

***Ключові слова:*** ризик, ризик в туристичному підприємстві, ефективність, управління ризиками, страхування ризику, трансфер, алгоритм.

***Keywords:*** risk, risk in tourism business, efficiency, risk management, risk insurance, transfer, algorithm.

***Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.*** Ризик – це невід'ємний супутник будь-якої діяльності, незалежно від сфери, в якій вона здійснюється. Він може

виникати на будь-якому етапі роботи підприємства та мати різний рівень інтенсивності. Варто зазначити, що наявність ризику в ринковій економіці не є її недоліком, а навпаки, виступає одним з основних рушійних факторів. Саме ризик змушує підприємців шукати нові ефективні управлінські рішення, впроваджувати інновації, працювати над постійним вдосконаленням своєї діяльності, щоб мати виражену компетентність. Проте це не означає, що підприємства повинні прагнути до абсолютної відсутності ризику. Натомість їм необхідно навчитися його ідентифікувати, оцінювати та розробляти ефективні стратегії управління ним. Таким чином, ризик є невід'ємною частиною ринкової економіки, яка може як зашкодити, так і стимулювати розвиток підприємств. Важливо навчитися ефективно управляти ризиками, щоб використовувати їх на свою користь та забезпечити стійке функціонування в динамічних ринкових умовах.

*Аналіз останніх досліджень і публікацій.* В сучасній економічній науці та практиці досить на достатньому рівні досліджено та окреслено поняття «ризик» та «ризик підприємницької діяльності». Розвиток теорії та практики управління ризиками в Україні значно збагатився завдяки дослідженням вітчизняних науковців. Серед них можна виділити таких: В. Вітлінський, Л. Донець, Н. Романенко, М. Дяба, І. Писаревський, М. Палінчак та інші. Проблематикою ризиків в туристичній сфері займалися такі вітчизняні науковці, як В. Брич, С. Крамарчук, О. Кальченко, Р. Кожухівська, О. Фоміна, В. Сопко, О. Прокопова та інші. Важливо підкреслити, що дослідження в цій сфері мають значну цінність, як для академічного середовища, так і для практичного застосування. Так, як їх результати сприяють покращенню процесів управління ризиками на рівні туристичних підприємств, розвитку нових знань та теорій в сфері управління ризиком туристичної діяльності.

*Формулювання цілей статті (постановка завдання).* Метою представленого дослідження є вивчення сутності понять «ризик підприємницької діяльності» та «ризик туристичної діяльності», визначення видів ризиків в туристичній індустрії в розрізі впливу ризику на підприємство

та туриста, як споживача туристичної послуги. Визначення алгоритму управління ризиками в туристичній діяльності.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Сфера індустрії туризму є однією з найбільш ризикових, оскільки в ній взаємодіє велика кількість незалежних суб'єктів господарювання з різних галузей економіки. Діяльність підприємств туристичної індустрії, як і підприємств будь-якої іншої сфери, супроводжується певними труднощами, наявністю гострих ситуацій, та різного роду форс-мажорами. Так, туристичний бізнес посідає одне з перших місць за рівнем ризикованості. Це пов'язано з низкою факторів, які зумовлюють виникнення специфічних ризиків, властивих саме цій галузі. До основних причин високої ризикованості туристичного бізнесу можна віднести: вплив зовнішніх факторів; специфіка туристичного продукту; високий рівень конкуренції; сезонність; складність логістики тощо. Отже, високий рівень ризикованості туристичного бізнесу вимагає від підприємств цієї сфери впровадження ефективних систем управління ризиками. Такий підхід створює можливість мінімізації ймовірності виникнення негативних подій та їх наслідки, що в свою чергу сприятиме підвищенню стійкості та ефективності роботи туристичних підприємств.

Ризик – це ймовірність виникнення негативних ситуацій, які можуть статися під час реалізації планів підприємства і призвести до господарських збитків, таких як втрати ресурсів і прибутків. З цим ризиком потрібно серйозно працювати, намагаючись уникнути його або зменшити наслідки. Аналіз джерел і факторів ризику допомагає запобігти його виникненню або ефективно впоратися з ним [1].

Розглянемо розвиток понять дефініції «ризик туристичної діяльності» за період 2010-2023 рр. (табл. 1).

**Таблиця 1. Теорія дефініції «ризик туристичної діяльності»  
(період 2010–2023 рр.)**

№ п/п	Автор, рік	Основний внесок в розвиток поняття «ризик туристичної діяльності»
1.	Брич В., Крамарчук С. (2010 р.)	Визначено специфіку ризиків туристичних послуг в контексті варіації критеріїв їх класифікації [2].
2.	Кальченко О. (2013 р.)	Подано ризик суб'єктів туристичної діяльності в контексті певної дії, процесу або явища, які можуть впливати на рівень конкурентоспроможності [3].
3.	Кожухівська Р. (2014 р.)	Розглядається туристичний ризик в частині його мультиплікативність, тобто взаємопов'язаності з іншими сферами, які співпрацюють з туристичною індустрією [4].
4.	Писаревський І., Стешенко О. (2017 р.)	Визначений вплив прийняття управлінських рішень в сфері туристичної діяльності в частині ймовірного ефекту підприємницької діяльності [5].
5.	Фоміна О., Сопко В., Прокопова О. (2018 р.)	Уточнено ризик туристичної діяльності, як потенційна можливість недоотримання очікуваних доходів та ймовірність виникнення додаткових витрат [6].
6.	Савітська О., Савітська Н. (2018 р.)	Визначено три ключові напрями інтерпретації поняття «ризик» у туристичній діяльності (загроза втрати туристичним підприємством прибутку; відхилення від передбачуваної мети; загроза виникнення несприятливого ефекту та невизначеність в межах певних ситуацій [7].
7.	Роїк О., Лущик М. (2020 р.)	Визначили вплив на ризик туристичної діяльності в період пандемії таких факторів, як податок на землю та нежитлову нерухомість [8].
8.	Ярмола К., Чухрай Н. (2023 р.)	Визначені основні види ризиків в туристичній діяльності, зокрема економічні соціальні та політичні ризики [9].

*Джерело: власні дослідження.*

Так, група авторів Брич В., Крамарчук С. вказують на специфічність ризиків споживачів туристичних послуг в частині класифікації за певним критерієм. Зокрема, зазначають, що більшість ризикових випадків можуть бути схожими за певними ознаками, але відрізняються певними суттєвими нюансами. Так, досить часто одна ризикова ситуація впливає з іншої, наприклад, втрата майна може призвести до стресового стану, який, у свою чергу, нашкодить здоров'ю отримувача послуги. Також акцентують увагу на тому, що ризики туристичних підприємств, як правило, мають фінансовий характер. В даному випадку фінансовий ризик – це ризик, що виникає при використанні фінансів, участь в фінансових угодах, де в ролі товару є валюта,

цінні папери, кошти тощо. Таким чином, в результаті виникає загроза втрати грошових коштів, і як результат настання ситуації, щодо можливості невиконання суб'єктом своїх фінансових зобов'язань перед інвесторами [2]. Водночас, ризик суб'єктів туристичної діяльності – це поняття, яке характеризує дію, процес, явище, що може призвести до зниження конкурентоспроможності туристичного продукту. Такі наслідки можуть призвести до зменшення попиту на туристичний продукт, недоотримання очікуваного прибутку або навіть мати ризик збитковості [3].

Особливістю туристичного ризику є його мультиплікативність, що залежить від взаємопов'язаності інших сфер, які тісно співпрацюють з туристичною індустрією та посилюють позитивний ефект від туризму завдяки механізму мультиплікатора. Однак зворотний бік мультиплікатора полягає в тому, що кожна галузь має свою специфіку ризиків, вносячи додатковий внесок у загальний рівень туристичного ризику. На всі підприємства туристично-рекреаційного комплексу впливають ризики, які можна умовно визначити як універсальні, тобто такі, що діють на будь-який господарюючий суб'єкт незалежно від його галузевої приналежності та організаційно-правової форми (фінансові, інвестиційні, кадрові, інфляційні та інші ризики) [4]. Отже, у сфері туристичної індустрії ризики тісно переплітаються та мають вплив один на одного у часі та просторі.

Ризик у туристичній діяльності передбачає ймовірність того, що підприємство зазнає збитків або втрат у випадку, якщо прийняте управлінське рішення не буде реалізоване за певним сценарієм, або ж при прийнятті цього рішення були допущені певні прорахунки, неточності чи помилки [5, с. 9]. Отже, результативність управлінських рішень в сфері туристичної індустрії, мають прямий вплив на ефективність підприємницької діяльності.

Таким чином, ризик туристичної діяльності – це ймовірність, або потенційна загроза втрати туристичним підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання очікуваних доходів, або ж виникнення додаткових витрат внаслідок його діяльності [6].

Так, Савітська О. П. та Савітська, Н. В. вбачають сутність поняття "ризик" у туристичній діяльності в трьох основних аспектах: 1) ймовірність (загроза) втрати туристичним підприємством ресурсів, недоотримання доходів (прибутків) або виникнення додаткових витрат; 2) можливість відхилення від передбачуваної мети; 3) загроза несприятливого результату та невизначеність, пов'язана з певною подією чи її наслідком [7]. Таким чином, основний ризик туристичної діяльності – це загроза фінансовій діяльності в частині недотримання траєкторії поставленої мети та вплив причинно-наслідкових зав'язків в середовищі невизначеності.

Варто зазначити, що загалом, за період карантину туристична сфера в Україні зазнала втрат у розмірі близько 1,5 млрд грн. По всій країні закрилися понад 7000 турагенцій. Основні ризики для туристичних суб'єктів були пов'язані з податками на землю та нежитлову нерухомість, оскільки майже весь туристичний бізнес заснований на великій кількості землі [8].

Ризики в туристичній індустрії пов'язані з економічними, соціальними, політичними та іншими факторами, які можуть впливати на функціонування туристичних підприємств і галузі в цілому. До основних видів ризиків можна включити наступні: економічні ризики, соціальні ризики та політичні ризики [9].

Таким чином, ризик туристичної діяльності – це ймовірність виникнення несприятливих подій, які можуть призвести до фінансових втрат, шкоди репутації або інших негативних наслідків для туристичного підприємства.

Розглянемо види ризиків підприємницької діяльності туристичної індустрії з позиції підприємства та туриста, як споживача туристичної послуги (табл. 2).

Так, ризики підприємницької діяльності, як суб'єкта управління можна поділити на чотири категорії:

- внутрішні – можуть бути пов'язані з діяльністю самого підприємства, зокрема прийняття неефективних управлінських рішень, які можуть призводити до недоотримання бажаного економічного ефекту, прикладом може бути некваліфікований персонал та низький рівень обслуговування, і відповідно виникнення технічних неполадок;



**Таблиця 2. Види ризиків в туристичній індустрії**

<b>Види ризиків підприємства, як суб'єкта управління</b>	<b>Види ризиків туриста, як об'єкта управління</b>
1. Внутрішні (недоліки в управлінні, недостатній рівень кваліфікації персоналу, технічні несправності, незадовільний рівень якості обслуговування).	1. Залежно від сфери виникнення.
2. Зовнішні (політична нестабільність, економічні кризи, стихійні лиха, епідемії, терористичні акти, пандемії, війна тощо).	2. За ймовірністю виникнення.
3. Систематичні (сезонність, зміна попиту, посилення конкуренції тощо).	3. За ступенем впливу на туриста
4. Несистематичні (форс-мажорні обставини, аварії, негативні відгуки клієнтів тощо).	4. За ступенем впливу на туриста

*Джерело: власні дослідження.*

- зовнішні – це категорія ризиків, яка не залежить від діяльності підприємства, і відповідно відсутня можливість впливу на такі фактори (політична нестабільність – криза у владних структурах, в країні в цілому, економічні кризи, пов'язані як і з загальносвітовими тенденціями розвитку економіки так і країни в цілому, стихійні лиха, пандемії (COVID-19), терористичні акти (війна з росією);
- систематичні, які мають безпосередній вплив на всю туристичну індустрію. Прикладом може бути сезонність на деякі види послуг, зміна попиту в залежності від рівня конкуренції на ринку туристичної індустрії тощо;
- несистематичні можуть впливають на окремі підприємства, зокрема форс-мажорні обставини, аварії, негативні відгуки клієнтів. Проте, варто зазначити, що ці обставини не є характерними для переважної більшості підприємств туристичної індустрії.

Таким чином, варто зазначити, що ризик є невід'ємною частиною будь-якої туристичної, так і підприємницької діяльності в цілому. Знівелювати або повністю його усунути неможливо, відповідно постає завдання навчитися ним ефективно управляти.

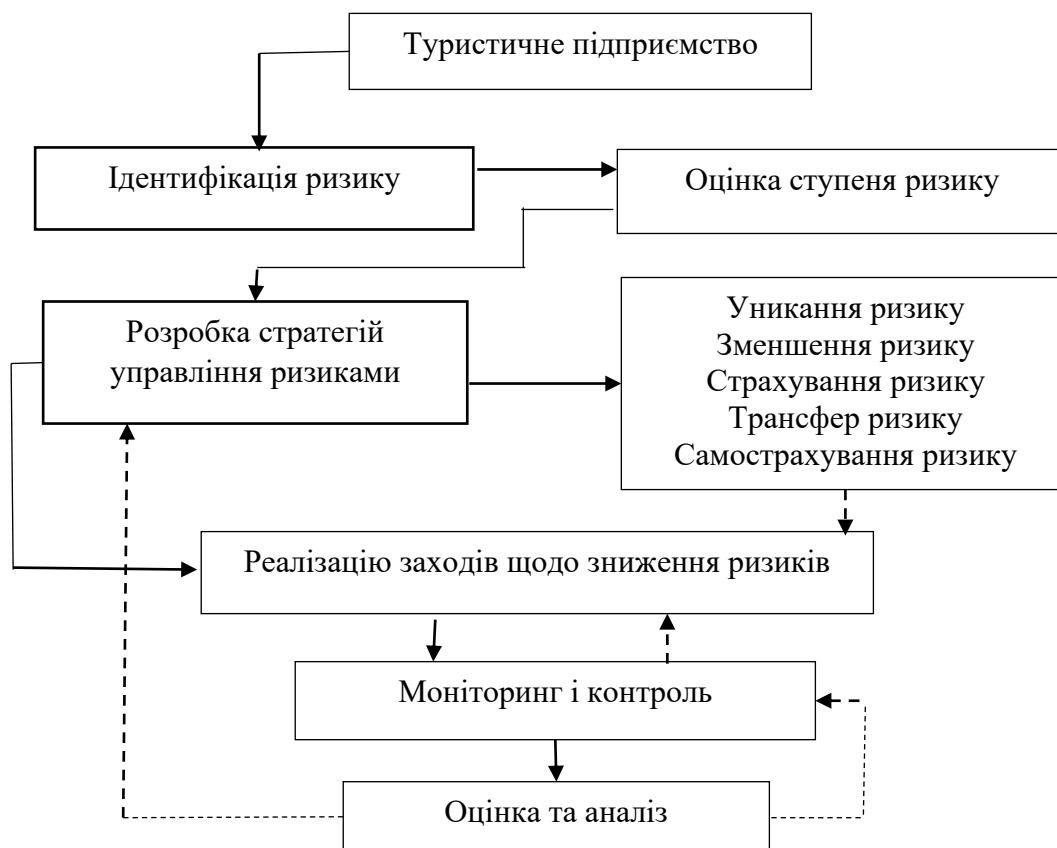
Розглянемо типові ризики з якими мають справу самі туристи, як набувачі послуги в туристичній індустрії. Зокрема, найбільш поширеною категорією ризику є ризик, який пов'язаний із сферою виникнення, а саме ризики, пов'язані з вибором туроператора та туру – можуть бути неякісні послуги, невідповідність очікуванням, невиконання зобов'язань з боку туроператора тощо. До наступного виду ризиків можемо віднести ризики логістики, пов'язані з транспортуванням (затримки, скасування рейсів, втрата багажу, аварії тощо). Не менш значимим є ризик, що пов'язаний з проживанням (невідповідність якості, задекларованій якості умов проживання, невідповідність очікуванням, крадіжки тощо). Також до цієї групи ризиків можемо віднести ризики, пов'язані з харчуванням (отруєння, неякісні продукти харчування, ймовірність виникнення алергічних реакцій тощо); з екскурсійним обслуговуванням; з особистою безпекою (ймовірність виникнення крадіжок, шахрайства, терористичних актів, стихійних лих тощо).

Наступна категорія ризиків – це ризики за ймовірністю виникнення (високі, середні та низькі ризики). За ступенем впливу на туриста (фінансові ризики, які можуть призвести до фінансових втрат туриста, наприклад, додаткові витрати, втрата коштів, неможливість повернення коштів тощо); репутаційні ризики, які можуть призвести до погіршення репутації туриста, (наприклад, негативні відгуки, публічні скандали тощо); емоційні ризики, які пов'язані з емоційною складовою туриста (розчарування, стрес, псування відпочинку тощо); фізичні ризики, які можуть призвести до травм, захворювань, інвалідності або смерті туриста.

І найбільш складна категорія ризиків пов'язана із ступенем керованості – ризики можуть бути як керованими так і некерованими. На керовані ризики є можливість впливу за допомогою певних заходів (вибір надійного туроператора, придбання страховки, дотримання правил безпеки тощо). До некерованих ризиків прийнято відносити ризики, на які неможливо вплинути, зокрема це можуть бути стихійні лиха, терористичні акти тощо.

Отже, з метою мінімізації ризиків виникає необхідність управління ними, як на рівні підприємства, як суб'єкта підприємницької діяльності так і на рівні туриста-споживача послуг туристичної індустрії.

Розглянемо алгоритм управління ризиками в туристичній діяльності (рис. 1).



**Рис. 1. Алгоритм управління ризиками в туристичній діяльності.**

*Джерело: власні дослідження.*

Так, процедура управління ризиками на туристичних підприємствах розпочинається з процесу ідентифікації ризику, тобто визначення ризиків з якими можуть стикнутися клієнти підприємства (туристи). Зокрема, це можуть бути природні катастрофи, техногенні аварії, політичні нестабільності, епідемії, пандемії, зміни в законодавстві, та інші. Тобто, ідентифікація можливих загроз та небезпек, що можуть вплинути на туристичний бізнес.

Наступним кроком є аналіз ризиків, а саме оцінка ймовірності виникнення кожного ризику та його потенційних наслідків. Варто зазначити,

що в даному випадку бажано здійснювати в комплексі кількісну та якісну оцінку ризиків, що дозволить визначити їх рівень і розробити відповідні стратегії управління. Такий підхід допоможе визначити пріоритетність ідентифікованих ризиків і відповідно вплив кожного з них на підприємницьку діяльність.

Розробка стратегій управління ризиками передбачає визначення заходів, які дозволять зменшити ймовірність виникнення ризиків або їхні наслідки. На сьогодні туристична індустрія використовує наступні методи, щодо управління ризиками в туризмі: уникання ризику, тобто мінімізація тих видів діяльності, які пов'язані з високим ризиком; спроби зменшення ризику в частині впровадження заходів, мінімізують ймовірність виникнення негативних подій; страхування ризику, тобто передачу ризику страховій компанії за певну плату; трансфер ризику шляхом передачі ризику іншому суб'єкту (партнеру по бізнесу); самострахування створення підприємством резервного фонду для покриття можливих втрат. Також до цих методів можна віднести плани евакуації, заходи з безпеки, тренінги для персоналу тощо.

Прорахувавши попередні етапи, наступним кроком є реалізація заходів, щодо зниження ризиків та імплементація розроблених заходів. Цей крок включає підготовку персоналу, забезпечення необхідними ресурсами, встановлення систем моніторингу та контролю. Етап моніторингу і контролю передбачає постійний нагляд за ризиками та ефективністю впроваджених заходів. Такий підхід дозволить вчасно виявляти нові ризики, або зміни у вже існуючих, та адаптувати стратегії управління до тих реалій, які складаються на певному етапі. Заключний етап оцінки та аналізу передбачає перегляд на регулярній основі і аналіз ефективності управління ризиками для постійного вдосконалення процесу та адаптації до нових умов, а також оцінку ефективності вжитих заходів та їх коригування за необхідності.

Таким чином, впровадження ефективної системи управління ризиками дозволяє підприємствам туристичної індустрії, знижувати ймовірність виникнення негативних подій і відповідно мінімізувати їхні наслідки;

підвищувати їх стійкість до зовнішніх впливів, що дозволить збільшувати прибутковість та підвищувати конкурентоспроможність. Отже, ризик в туристичній діяльності є серйозним викликом, з яким стикаються всі туристичні підприємства. Управління ризиками в туризмі – це процес виявлення, оцінки та контролю ризиків, що можуть вплинути на туристичний бізнес або діяльність, з метою мінімізації негативних наслідків і забезпечення безпеки та задоволення туристів. Управління ризиками є критично важливим для туристичної індустрії, оскільки дозволяє забезпечити безпеку туристів, зберегти репутацію підприємства та мінімізувати фінансові втрати.

***Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.*** Отже, управління ризиком є ключовим аспектом успішного функціонування туристичних підприємств. Враховуючи високу динаміку та непередбачуваність туристичної галузі, підприємства повинні активно і постійно оцінювати, ідентифікувати та мінімізувати ризики. Варто зазначити, що ефективне управління ризиками потребує комплексного підходу. Забезпечення надійної стратегії управління ризиками не лише сприятиме зниженню можливих втрат, але й підвищенню конкурентоспроможності та репутації туристичних підприємств. У сучасних умовах турбулентності та невизначеності, ефективне управління ризиками є запорукою сталого розвитку та успіху в туристичній сфері.

## Література

1. Овдіюк О. М. Теорія та методологія управління ризиком в підприємницькій діяльності. *Ефективна економіка*. 2024. № 4. С. 1-15. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/3539>
2. Брич В. Крамарчук С. Управління ризиками у туристичному бізнесі. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка*. Сер. Географія. 2010. № 2. С. 105-110. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/6015>.

3. Кальченко О.М. Економічна безпека підприємств туристичної сфери. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. Серія: Економічні науки. 2013. № 1. С. 136-143. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>.
4. Кожухівська Р.Б. Управління процесами ризик-менеджменту на туристичних підприємствах. 2014. Режим доступу: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/6789/2456>.
5. Писаревський І. М. Стешенко О.Д. Ризик-менеджмент у туризмі: навч. посіб. для вищих навчальних закладів. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 128 с.
6. Фоміна О. В., Сопко В. В., Прокопова О. М. Ризики туристичної діяльності в обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 22. С. 26-31. URL: <http://www.investplan.com.ua/index.php?op=1&z=6384&i=3>.
7. Савітська О. П., Савітська, Н. В. Оцінювання рівня ризику туристичної діяльності регіонів України статистичними методами. *Scientific Bulletin of UNFU*. 2018. 28(4), С. 102-107. URL: <https://doi.org/10.15421/40280419>.
8. Роїк О., Лущик М. Розвиток туристичної сфери України в умовах підвищених епідемічних ризиків. *Економіка та суспільство*. 2020. Вип. 22. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-9>.
9. Ярмола К.М., Чухрай Н.І. Ризик: сутність поняття та класифікація в туристичній індустрії. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2023. № 2(9). С. 160-170. URL: <https://doi.org/10.23939/smeu2023.02.160>.

## References

1. Ovdiiuk, O. M. (2024), "Theory and methodology of risk management in entrepreneurial activity", *Efektivna ekonomika*, vol. 4, pp. 1-15, available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3539> (Accessed 15 July 2024).
2. Brych, V. and Kramarchuk, S. (2010), "Risk management in tourism business", *Naukovi zapysky Ternopil's'koho natsional'noho pedahohichnoho*

universytetu imeni V. Hnatiuka. Ser. Heohrafiia, vol. 2, pp. 105-110, available at: [dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/6015](https://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/6015) (Accessed 15 July 2024)..

3. Kal'chenko, O.M. (2013), “Economic security of tourism enterprises”, *Visnyk Chernihivs'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky*, vol. 1, pp. 136-143, available at: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/> (Accessed 15 July 2024).

4. Kozhukhivs'ka, R.B. (2014), “Management of risk management processes at tourist enterprises”, available at: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/6789/2456> (Accessed 15 July 2024).

5. Pysarevs'kyj, I. M. and Steshenko, O.D. (2017), *Ryzyk-menedzhment u turyzmi [Risk management in tourism]*, KhNUMH im. O. M. Beketova, Kharkiv

6. Fomina, O., Sopko, V. and Prokopova, O. (2018), “Risks of tourist activity are in account”, *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 22, pp. 26–31, available at: <http://www.investplan.com.ua/index.php?op=1&z=6384&i=3> (Accessed 15 July 2024).

7. Savits'ka, O. P. and Savits'ka, N. V. (2018), “Risk Level Assessment of Tourist Activity of Regions in Ukraine by Statistical Methods”, *Scientific Bulletin of UNFU*, vol. 28(4), pp. 102-107. <https://doi.org/10.15421/40280419> .

8. Roik, O. and Luschyk, M. (2020), “Development of the tourist sphere of ukraine in conditions of increased epidemic risks”, *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 22. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-9>.

9. Yarmola, K.M. and Chukhraj, N.I. (2023), “Risk: the Essence of the Concept and Classification in the Tourism Industry”, *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*, vol. 2(9), pp. 160-170. <https://doi.org/10.23939/smeu2023.02.160>.

*Стаття надійшла до редакції 25.07.2024 р.*